

KİTAP İNCELEMESİ

BOOK REVIEW

Critical Security Studies and World Politics

Ken BOOTH (der.)

Londra, Lynne Rienner, 2005, ix+277 sayfa.

Hazırlayan: Burcu YAVUZ*

İnsanlar siyasi alanda uçsuz bucaksız bir denizde hareket eder. Bu denizde, ne sığınacak bir liman, ne demir atacak bir zemin; ne bir başlangıç noktası, ne de varılacak bir son vardır. Tek yapılabilecek, yüzeyde kalmaya çalışmaktır. (Michael Oaeksholt)¹

Realizm, temel olarak, uluslararası sistemde devletlerin Oaeksholt'un hiçbir yere çıkmayan uçsuz bucaksız denizine benzetilebilecek anarşi ortamında faaliyet gösterdiği; bu sebeple, tek hedeflerinin hayatta kalmak olduğu ve bunu ise sadece silahlanma ile sağlayabilecekleri düşüncesi üzerine kuruludur. En başından itibaren, alternatif düşünceleri yadsıyan ve evrensel bilgi iddiasında olan realizmin hâkimiyetinde kalan güvenlik çalışmaları, güvenlik arayışında soruların ve cevapların önceden belirlendiği muhafazakâr bir alan olagelmıştır. Bununla birlikte, realizmin tek taraflı olarak ilan ettiği hâkimiyeti sorgulamaya başlayan alternatif yaklaşımların 1980'lerden itibaren güvenlik çalışmaları sahnesinde belirlemeye başlaması, yeni bir dönemin habercisi olmuştur. Güvenlik arayışlarını paradoksal bir biçimde artan bir güvensizlikle sonuçlandıran yerleşik düşünce anlayışına karşı çıkan eleştirel güvenlik çalışmaları, ezberleri bozan söylemiyle alternatif yaklaşımlar arasındaki yerini 1990'larda almıştır. Eleştirel güvenlik düşüncesinin temelinde, güvenlik parametrelerinde eş zamanlı bir derinleşme ve genişlemeyle, alanı, realizmin sonsuza kadar yaşamaya mahkûm ettiği, içinde sorgulanması mümkün olmayan soyutlamaların yer aldığı Weber'in demir kafesinin dışına çıkarma vizyonu yer almaktadır. (s. 4) Bu çerçevede, Stephen Walt'ın 1991'de yayınlanan ve alanın köşe taşlarından biri kabul edilen makalesinde iddia ettiği gibi, güvenlik çalışmalarının rönesansı 1970'lerde realizmin yeniden güçlenmesiyle yaşadığı kabul edilirse²; yerleşik düşünce kalıplarını önceden benzeri görülmemiş bir şekilde sorgulayan eleştirel güvenlik yaklaşımlarının sahneye çıkmasıyla güvenlik çalışmalarında büyük bir devrimin eşiğine gelindiği söylenebilir.

---

* Doktora Öğrencisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü. E-posta: burcu_albatros@yahoo.com.

¹ Michael Oaeksholt, "Rationalism in Politics", Londra, Methuen, 1962, p.127; Ken Booth, Security in Anarchy: Utopian Realism in Theory and Practice, *International Affairs*, Cilt 67, Sayı 3, Temmuz 1991, p. 536.

² Stephen Walt, "The Renaissance of Security Studies", *International Studies Quarterly*, Cilt 35, No 2, Haziran 1991.

Yekpare bir düşünce sistemi olmayan eleştirel güvenlik çalışmaları, temel olarak iki akımdan oluşmaktadır. Bu akımlardan ilki, realizme karşı çıkmaları ve epistemolojik olarak post-pozitivizmi benimsemiş olmaları dışında, söylem ve vizyon yönünden aralarında ortaklık bulunmayan farklı yaklaşımların bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Bu akımı, Keith Krause ve Michael Williams'ın 1997'de yayınlanan *Critical Security Studies* başlıklı çalışmalarının temsil ettiği kabul edilir (s.260). Bu çalışmada, dışarsayıcı olmamak ve alanda yeni bir yerleşik düşünce anlayışı ortaya çıkarmamak için, farklı post-pozitivist yaklaşımlar "eleştirel" çatısı altında toplanmıştır. Eleştirel güvenlik çalışmalarında entelektüel çoğulculuğa sahip bu akımın dışında, Welsh/Aberystwyth Ekolü olarak da bilinen bir başka akım daha bulunmaktadır. Bu akıma göre, eleştirel güvenlik düşüncesi, özgürleştirme (*emancipation*) temelinde yeni bir güvenlik söylemi ve pratiği şekillendirmeyi amaçlayan inşa halinde bir projedir (s.215). Bu ekolü, Galler'deki Aberystwyth Üniversitesi Profesörlerinden Ken Booth ve Richard Wyn Jones'un çalışmalarının temsil ettiği kabul edilir.

Ken Booth editörlüğünde hazırlanan *Critical Security Studies and World Politics*, Welsh Ekolü olarak da bilinen eleştirel güvenlik yaklaşımının entelektüel gelişiminde önemli bir köşe taşı olarak kabul edilebilir. Booth, bu kitapta, Krause ve Williams'ın çalışmasından farklı olarak post-pozitivist bir çoğulculuğa karşı çıkmaktadır. Booth'a göre, çoğulculuk, teorik gelişme önünde büyük bir engel teşkil ettiğinden, temel kavramların muğlaklığını aşabilmek, çalışma alanı açıkça tanımlanmış bir araştırma projesi ortaya koymak ve siyasa bağlantılı bilgi üretebilmek için teorik kesinliğe ve açıklığa sahip olunmalıdır. Bu bağlamda, her ne kadar, kitabın giriş bölümünde eleştirel güvenlik çalışmalarının kesin sınırları olan bir teorik yaklaşım değil, bir düşünce sistemi olduğu öne sürülse de, kitabın ilerleyen bölümlerinde bu düşünce sisteminin sınırlarının belirginleştiği ve belirli bir yaklaşım ortaya çıkaracak şekilde bazı temaların ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, kitap her ne kadar 11 farklı yazarın katkısıyla ortaya çıkarılmışsa da, oldukça tutarlı bir teorik ve pratik çerçeve çizmektedir.

Critical Security Studies and World Politics, dört farklı bölüm çerçevesinde yapılandırılmıştır. İlk üç bölümde, Ken Booth'un projenin temeli olarak gösterdiği üç kavram – güvenlik, toplum ve özgürleştirme- incelenmektedir. Her bölüm, ilgili kavrama yönelik geniş ve kapsamlı bir teorik çerçevenin çizildiği bir makaleyle başlamakta ve bu teorik çerçevenin pratik yansımalarının ele alındığı iki farklı makaleyle devam etmektedir. Son bölümde ise Booth, kitap boyunca ortaya konulan teorik varsayımları ve pratik bulguları aynı potada eriterek, bundan sonraki çalışmalara dayanak oluşturmak amacıyla projenin temel temalarını ortaya koymaktadır.

Kitabın *Critical Explorations* başlıklı ilk makalesinde Ken Booth, geleneksel güvenlik anlayışının sorunlu yanlarını ortaya koyarak, eleştirel güvenlik anlayışının temel parametrelerini çizmektedir. Booth'a göre, güvenlik çalışmalarında temel sorun, hâkim güvenlik anlayışı olan realizmin "problem çözücü" niteliği

dolayısıyla güven(siz)lik sorununun parçası haline gelmesidir. Realizm, her ne kadar uluslararası güvenlikte “gerçek”leri tarafsız bir metodolojiyle analiz ettiği iddiasında olsa da, Booth, “etrafımızdakileri oldukları gibi değil, kendimiz gibi” (s. 5) gördüğümüzü belirtmektedir. Dolayısıyla, realizm, uluslararası politikada değişimi dışlayan söylemiyle, bilimsellik görüntüsü altında savunduğu varsayımların gerçekleşmesine ve tarif ettiği gerçekliğin yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Booth’a göre, Soğuk Savaş boyunca hakim olan güvenlik anlayışı, güvenliğin temel parametrelerinin devlet merkezci, askeri kaygıları dikkate alacak şekilde, erkeklere özgü bir bakış açısından, metodolojik olarak pozitivist, felsefi olarak realist ve yukarıdan aşağıya tanımlandığı Anglo-Amerikancı dünya görüşünün ürünüdür. Bu çerçevede, Booth, eleştirel güvenlik çalışmalarının amacını, bu dünya görüşünden kaynaklanan güvenlik kavramlaştırmalarına karşı çıkmak olarak göstermektedir (s. 13). Booth’a göre, eleştirel güvenlik çalışmaları, “akademik uluslararası politika disiplini içinde geliştirilen ve dünya politikasında güvenliğe yönelik eleştirel bilgi arayışında olan bir alan çalışmasıdır. Güvenlik, bireyden başlayıp insan topluluklarına uzanarak toplumun farklı aşamalarını kapsayacak şekilde, teorik ve pratik boyutlarıyla bir bütün olarak düşünülür. ‘Eleştirel’ kavramı, güvenlik kavramsallaştırmalarının belirli siyasi ve teorik duruşlardan kaynaklandığının farkındalığı çerçevesinde, hakim yapıların, süreçlerin, ideolojilerin ve yerleşmiş anlayışların dışında durmaya çalışan bir bakış açısını ifade eder. Eleştirel bakış açısı, objektif bilgi iddiasında değildir; insanların yapısal hatalarını aşma umuduna yönelik fikirleri geliştirmek amacıyla, hakim tutum ve davranışların daha derin bir şekilde anlaşılmasını sağlama çabasıdır” (s. 15-16). Bu çerçevede, eleştirel güvenlik çalışmaları uluslararası ilişkiler açısından büyük bir normatif dönüşe sebep olabilir. Booth’un ifadesiyle, “ne çalışacağımızı ve bunu nasıl çalışacağımızı seçerek, ya milyonlarca insanın yararına çalışmayan bir dünyanın yeniden üretilmesine katkıda bulunacağız ya da dünya politikasını bu kadar lekeleyen insan yanlışlarının ortadan kaldırılması için uğraşacağız” (s. 17).

Kitabın diğer makaleleri, Booth’un giriş bölümünde başlattığı geleneği takip ederek, iki karşıt söylem – geleneksel ve özgürleştirici- arasındaki diyalektik ilişki çerçevesinde şekillendirilmiştir. Gerek teorik gerekse pratik kaygılarla kaleme alınan tüm makaleler, güvenlik çalışmalarındaki geleneksel söylemin zayıf yanlarını ve sorunlarını tanımlayarak, özgürleştirme vizyonu doğrultusunda alternatif bir söylem geliştirmeyi ve bu sayede güven(siz)lik sorununa yönelik farklı bir çözüm önerisinde bulunmayı amaçlamaktadır. Böylece, daha önce göz ardı edilmiş kaygılardan yola çıkarak ve bugüne kadar dikkate alınmamış unsurları analizlerine dâhil ederek, güvenliği alışılmamış bir şekilde kavramlaştırmakta ve yeni bir güvenlik anlayışının doğmasına katkıda bulunmaktadır.

Kitaptaki tüm bölümler, bilginin sosyal olarak inşa edilmiş bir ürün olduğu farkındalığı üzerine kuruludur. Bilginin tarih ve uzamdan bağımsız metafiziki bir ürün olmadığı, belirli sosyal bağlamlarda ortaya çıktığı ve bu sebeple kaçınılmaz

olarak teorik olmayan çıkarları yansıttığı kabul edilmektedir. Teori ve pratik arasında karşılıklı bir ilişki kurarak, “değişimin zihinlerde başladığı” (s. 3) varsayılmaktadır. Bu sebeple, bütün bölümlerin ortak bir normatif hedefe sahip olduğu kabul edilebilir: güvenlik pratiğinde devrimsel değişimler yaratmak amacıyla, her şeyden önce, zihinleri geleneksel düşüncenin ezberinden kurtarmak ve kısıtlamalarından özgürleştirmek.

Bilginin kurgulanmış özelliğine vurgu yapılması, alanın temeli olarak gösterilen her üç kavramın da realist tanımlamaların dışına çıkarak, uluslararası ilişkilerde yaşanan değişimler temelinde ve dinamik bir çerçevede analiz edilmesini sağlamaktadır. Güvenlik kavramına ayrılan ilk bölümün *Security as a Contested Concept* başlıklı ilk makalesinde Steve Smith, siyasette kavramlaştırmaların “olan”a ve “olması gereken”e yönelik farklı algılamaların ürünü olduğu varsayımından hareket etmektedir. Makalesinde Soğuk Savaş sonrası güvenlik çalışmalarının merkezinde yer alan derinleşme ve genişleme tartışmasını ele alan Smith, geleneksel yaklaşımın yanı sıra altı farklı yaklaşımının güvenlik tanımlamalarını incelemektedir: Kopenhag Ekolü, inşacılık, eleştirel güvenlik çalışmaları, feminizm, post-yapısalcılık ve birey güvenliği. Güvenliğin derinleştirilip genişletilerek yeniden şekillendirilmesinin, kavramı analitik olarak kullanışsız kılacağı eleştirilerine karşı çıkan Smith, 11 Eylül sonrasında yeni bir güvenlik düzeninin oluşturulabilmesi için, derinleşme ve genişleme sorunsalının farklı yaklaşımlarca nasıl ele alındığının incelenmesi ve her yaklaşımın güçlü ve zayıf yönlerinin tartışılarak yeni güvenlik ortamındaki konumlarının belirlenmesi gerektiğini öne sürmektedir. Alternatif yaklaşımlara yöneltilen eleştiriler karşısında iki farklı soruyu gündeme getirir: “kim kavramı dar bir çerçevede tutmak istemektedir ve neden?”, “kim bazı konuları gündem dışında tutmak istemektedir ve neden?” (s. 58). Bu sorularla okuyucuyu yerleşik anlayışın tarafsız ve bu sebeple sorgulanmasının mümkün olmadığını öne sürdüğü varsayımlarının arkasına gizlediği normatif gündemi sorgulamaya teşvik ederek, güvenlik çalışmalarında eleştirel düşüncenin kapılarını açmaktadır.

Ekolün ikinci temel kavramı olan “toplum”, Andrew Linklater’in *Political Community and Human Security* başlıklı makalesinde ele alınmaktadır. Linklater, kimlik-inşa sürecini, sınır-inşa süreci olarak tanımlayarak (s. 111), insanlar arasında *biz* ve *onlar* ayrımına yol açan kimlik konusunun dünya politikasında çok büyük etkileri olduğunu öne sürmektedir. Linklater ulus-devleti uluslararası ilişkilerin temel siyasi birimi olarak idealleştiren ve böylece bireyi “ulusal” alana hapsedip sınırların dışında kalan diğer bireylerden yabancılaştıran geleneksel toplum anlayışını eleştirerek, Habermasçı iletişimsel etik (*discourse ethics*) ve Kantçı felsefe çerçevesinde yeni bir toplum anlayışı şekillendirmektedir. Böylece, Linklater, hakim devletçi toplum anlayışının dışarsayıcı yapısını sorgulayarak, özgürleştirme politikaları ve kozmopolitan etik ışığında içerseyici topluluklar inşa etme vizyonu çizmektedir. Bununla birlikte, Linklater’in devleti dışarsayıcı bir siyasi birim olarak eleştirmesi, devletin varlığını sorguladığı ve

“devlete dayalı bir anarşi” yerine “devletsiz bir anarşi”yi desteklediği anlamına gelmemektedir. Linklater’in eleştirisi, sınırların insanlar arasında yarattığı yapay bölünmüşlüğe yöneliktir. Dolayısıyla, Linklater’in toplum anlayışında varlığı sadece kendi ulusal sınırları dâhilinde ve vatandaş kimliği altında kabul edilen insanların, kendi başlarına değerli kabul edildikleri ortak bir küresel toplumun üyesi “birey”lere dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Bu anlayıştan yola çıkarak, eleştirel güvenlik düşüncesindeki toplum-güvenlik bağlantısının hedefi, *devlet ile birlikte gerçekleştirilecek, sadece devletler için olmayan ve gerektiğinde devlete karşı çıkan bir toplumcu güvenlik anlayışı oluşturmak* olarak ifade edilebilir.

Welsh Ekolü olarak da bilinen eleştirel güvenlik yaklaşımını, eleştirel çatısı altındaki diğer post-pozitivist yaklaşımlardan ayıran temel özellik, özgürleştirmeyi temel alıyor olmasıdır. Özgürleştirme, birey ve grupları normal koşullar altında yapabileceklerinden alıkoyan sosyal, fiziki, ekonomik, siyasi ve diğer kısıtlamalardan kurtarmak olarak tanımlanır.³ Özgürleştirme politikaları, aşılması gereken kısıtlamaları ve özgürleştirme potansiyeline sahip sosyal güçleri tanımlayan ve geleceğe yönelik bir özgürleştirme senaryosu çizen eleştiri mekanizması (*immanent critique*) ile somutlaşır. Eleştirinin özü farklı bağlamlarda değişeceğinden, özgürleştirme politikaları kaçınılmaz olarak dinamik ve koşullara bağlı hale gelir. Gerek özgürleştirme kavramının muğlaklığı gerekse eleştirilerin özünün farklı bağlamlarda değişmesi, özgürleştirme politikalarının ekole yöneltilen eleştirilerin merkezinde yer almasına neden olmaktadır. Bu eleştiriler karşısında, Booth, özgürleştirmeyi “eleştirel güvenlik çalışmalarının tartışılabilir özü” olarak tarif eder (s. 181). Özgürleştirme kavramının tartışılabilir yapısı dikkate alındığında, Richard Wyn Jones’un kavrama yönelik derin bir teorik analize giriştiği *On Emancipation: Necessity, Capacity and Concrete Utopias* başlıklı makalesi, kitabın en önemli makalelerinden biri olarak kabul edilebilir. Özgürleştirmeyi hedefleyen güvenlik politikalarının büyük ölçüde Frankfurt Ekolünün eleştirel teorisi üzerine inşa edilmiş olması nedeniyle, Jones makalesinde, Ekol ve eleştirel teori hakkında felsefi ve entelektüel bir farkındalık yaratmayı hedeflemektedir. Özgürleştirme politikalarının Ekolün farklı düşünürlerinin – Max Horkheimer, Theodor Adorno, Jürgen Habermas ve Axel Honneth- yazıları boyunca seyrettiği gelişim ve değişimi göstererek, kavramın farklı bağlamlarda değişen dinamik karakterine vurgu yapmaktadır. Jones’a göre, Frankfurt Ekolü, gerek insanlığın özgürleştirme potansiyelini gerekse bu hedefi gerçekleştirmeye yönelik sorunları ortaya koyması sebebiyle, eleştirel güvenlik düşüncesinin gelişiminde önemli bir analitik araç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, her ne kadar kavrama yönelik eleştiriler, özgürleştirmenin hiçbir zaman gerçekleştirilemeyecek ütopyik bir hedef olduğunu iddia etseler de, Frankfurt Ekolünün bıraktığı miras, eleştirel teorisyenin gerçek dünyadan uzakta kumdan kaleler inşa etmek yerine, sağlam bir şekilde yere basarak analiz yapmasını sağlamaktadır.

³ Ken Booth, “Three Tyranny”; *Human Rights in a Global Politics*, Tim Dunne ve Nicholas J. Wheeler (der.), Cambridge, Cambridge University Press, 1999, s. 40.

Jones, teorisyenin bu miras sayesinde soyut teoriden somut ütopyalar üretebileceğini iddia etmektedir. Eleştirel güvenlik düşüncesi, her ne kadar farklı yaklaşımların -İngiliz Ekolü, Gramşyanizm, Barış Çalışmaları, Frankfurt Ekolü- kristalleşmesiyle ortaya çıkmış olsa da, Jones'un makalesi, eleştirel güvenlik düşüncesinin entelektüel gelişiminde Frankfurt Ekolünün ayrı bir yeri olduğunu gözler önüne sermektedir.

Eleştirel güvenlik düşüncesi, etik, kozmopolitancılık, adalet gibi gerek güvenlik literatüründe gerekse jargonunda alışılmamış kavramlar üzerine inşa edildiğinden, eleştirmenlerce soyut ve ütöpik bulunmaktadır. Buna karşılık, kitabın pratik kaygılarla kaleme alınan ve eleştirel teorinin gerçek hayattaki yansımalarını irdeleyen makaleleri, uluslararası ilişkilerde yaşanan değişimleri ve eleştirel düşüncenin bu değişimleri yönlendirme potansiyelini göstermesi açısından önemlidir.

Askeri alanda yaşanan değişimleri, *Military Force(s) and Insecurity* başlıklı makaleyle irdeleyen Grame Cheeseman, güç politikalarının dünya politikasında süregelen bir ezber olduğunu kabul etmekle birlikte, uluslararası ilişkilerde dönüşümsel eğilimlerin mevcut olduğunu ve bunun en iyi şekilde, tehditlerin küreselleşme karşısında geleneksel görüntülerinden sıyrılmasıyla askeri birliklerin geleneksel rollerinin ötesine geçerek, gri alan operasyonları çerçevesinde yeni işlevler üstlenmeleri ile ispatlandığını ortaya koymaktadır.

Militarized Masculinities and the Politics of Peacekeeping başlıklı devam eden makalede, Sandra Whitworth, askeri alanda yaşanmaya başlanan dönüşümü inkar etmemekle birlikte, tamamlayıcı tedbirler alınmadıkça, bu dönüşümün tek başına bir erdem olarak ele alınamayacağını öne sürmektedir. Birleşmiş Milletler barışı koruma operasyonlarında askeri personelin suç işleme eğilimini, uluslararası arenada barışçıl karakteriyle bilinen Kanada askeri birliklerinin Somali'deki eylemleri üzerinden göstererek, "asker" gibi yetiştirilen ve "asker" zihniyetine sahip askeri birlikleri bu tür operasyonlarda kullanmanın uygun olmadığını ileri sürmekte ve değişen ve dönüşen dünyada ortaya çıkan yeni güvenlik ihtiyaçlarına geleneksel yollarla yanıt bulmaya çalışmanın uygunsuzluğunu göstermektedir. Whitworth'e göre problem, askeri alana hakim olan erkek egemen dünya görüşüdür. Yeni dünya düzeninde sorunlara çözüm bulmanın yolu ise, güvenlik çalışmalarındaki erkek egemen bakış açısının sorunsallaştırılması ve cinsiyet ayrımının yapılmadığı bütünlükçü ve cinsiyet konusuna duyarlı yeni bir güvenlik anlayışının geliştirilmesidir.

Eleştirel güvenlik yaklaşımına yönelik eleştirilerin önemli bir kısmının özgürleştirme kavramına yoğunlaştığını göz önüne alarak, Joseph Ruane and Jennifer Todd tarafından kaleme alınan *Communal Conflict and Emancipation: The Case of Northern Ireland* başlıklı makalenin kitapta ayrı bir yere sahip olduğu söylenebilir. Özgürleştirme kavramına yöneltilen eleştiriler temel olarak, etnik farkındalığın arttığı bir dönemde, özgürleştirme politikalarının ayrılık talep-

lerini meşrulaştırdığı ve bu sebeple kaos ve çatışma ortamının şiddetlenmesine zemin hazırladığı yönündedir. Bununla birlikte, özgürleştirmenin gerçek hayatın siyasi gerçekliklerinden uzakta, teorik bir ideal olduğu da iddia edilmektedir. Bu eleştiriler karşısında, Ruane ve Todd, özgürleştirme politikalarının, şu ana kadar “çözümün çözümsüzlükte arandığı” birçok etnik anlaşmazlığa çözüm sağlayabileceğini Kuzey İrlanda örneğinden yola çıkarak göstermektedirler. Ruane ve Todd, çatışma koşullarını “dönüştürmeyi” hedefleyen 1998 Belfast Anlaşması ile Kuzey İrlanda sorununda önemli bir ilerleme sağlandığını öne sürmektedirler. Kuzey İrlanda sorununun çözülememiş olmasını, sorunun şu ana kadar tarafların çıkarlarını ve kimliklerini değişmez kabul eden realist bir çerçevede ele alınmış olmasına bağlayarak, özgürleştirici politikalar ışığında kimliklerin, hedeflerin ve beklentilerin dönüşümü sürecini başlatan Belfast Anlaşması'nın çatışmayı besleyen koşulları ortadan kaldırarak çözüm yolunda büyük bir ilerleme sağladığını iddia etmektedirler. Böylece, özgürleştirmenin gerçekleştirilemeyecek bir ideal olarak sadece teorik çerçevede anlamlı olmadığı, farklı tarihi ve sosyal bağlamlarda sorunların çözümüne yönelik farklı rotalar çizerek güvenliğin tesisinde önemli bir yere sahip olabileceği gösterilmektedir.

Uluslararası ilişkilerde risklerin ve belirsizliklerin arttığı, eski sorunlara yenilerinin eklenmesiyle güven(siz)lik sorununun akutlaştığı bir dönemde, eleştirel bir güvenlik anlayışıyla çözüm arayışına girişmek, artan güvenlik ihtiyacına cevap oluşturabilir mi? En önemlisi, uluslararası ilişkiler tarihi hukukun yok sayıldığı, kuralların güçlülerce belirlendiği, oyunun güçlünün kurallarına göre oynandığı sayısız örnekle doluyken ve tarih sayfalarına her gün yeni örnekler eklenirken, eleştirel güvenlik düşüncesinin çizdiği vizyonun gerçekleştirilebilir olduğu söylenebilir mi? Ken Booth editörlüğünde hazırlanan *Critical Security Studies and World Politics*'in en güçlü yanı, güvenlik çalışmalarında alışılmışın dışında bir söylem benimsemesi ve “değişim” olgusunu güvenlik jargonuna dahil etmesidir.

Kitap, uluslararası ilişkilerde alışılmamış bir entelektüel rota çizerek, uluslararası güvenliği şu ana kadar *realpolitik*in dar parametreleri dâhilinde düşünmeye alışmış teorisyenlere ve siyasetçilere görmedikleri bir dünyanın kapıları açmaktadır. Böylece, küreselleşmeyle sınırların anlamını kaybetmeye başladığı, *biz* ve *onlar* arasındaki ayrımın bulanıklaştığı bugünün değişen dünyasında, güvenliğin dar ulusal kavramsallaştırmalarla sağlanamayacağını ve güvenlik sorunlarının çözümünde ortak bir aidiyet duygusu ve ortak bir iradenin gerektiğini ortaya koyarken; epistemik topluluklara entelektüel çalışmalarıyla bu yönde bir değişim sağlayabilecekleri ve uluslararası ilişkilerde küresel düzlemde ortaya çıkan karşı hareketlerin gösterdiği sistemdeki mevcut potansiyeli yönlendirebilecekleri mesajını vermektedir. *Critical Security Studies and World Politics*, uluslararası ilişkilerde yaşanmakta olan sorunların farkında olan ve güven(siz)lik durumuna farklı bir pencereden bakmak isteyenlerin bir solukta okuyacağı bir kitap olarak güvenlik literatüründe özel bir yere sahip olmuştur.

